

Posudek vedoucího na diplomovou práci

Název práce: Filozofie Emmanuela Lévinase ve světle Berešit

Autor práce: Mgr. Petra Tesařová

Vedoucí práce: Dalibor Jiří Vik

V Praze, dne 1. 9. 2024

Diplomová práce Mgr. Petry Tesařové má název *Filozofie Emmanuela Lévinase ve světle Berešit*. Zaměřuje se primárně „na to, jak se odráží implicitní vztah Emmanuela Lévinase k jednotlivým aspektům biblického příběhu o stvoření v jeho filozofických konceptech“ (s. 4). Pracuje s předběžnou hypotézou, že Lévinasovým dílem napříč prochází určitá „teologie stvoření“, již by bylo možné koherentním a souvislým způsobem sledovat a formulovat, o což předložená práce usiluje. Téma práce je relevantní, dosud systematicky nezpracované, a práci lze z hlediska lévinasovských studií kontextualizovat jako pokračující výzkum – kolegyně Tesařová se zde opírá o některými komentátory již vyslovené dílčí hypotézy, navazuje na ně, dále je rozvíjí, doplňuje k nim vlastní pozorování a pokouší se je uvést v souladný celek.

Hlavní metodologický problém, s nímž se dle mého názoru autorka musela vypořádat v průběhu práce, představuje především poněkud problematické spojení Lévinase-filosofa a Lévinase-judaisty. Celé práci se proto Tesařová rozhodla předřadit čtivě zpracovaný Lévinasův životopis, který proloupe do úvah o vztahu mezi jeho „judaismem“ a „filosofií“, přičemž k oběma těmto pólům jeho tvůrčí činnosti uvádí relevantní názory z akademické diskuse, které na toto téma již několikrát proběhla a s přestávkami vlastně stále pokračuje. Autoři se k tomuto problému stavějí s větší či menší mírou otevřenosti: najdeme názory, podle kterých je třeba obě tyto polohy pojednávat jako žánrově a metodologicky odlišné celky (Tatranský), byly ale již diskutovány i možnosti jejich spojení formou hledání analogií, které částečně naznačil např. autor tohoto posudku ve své disertační práci.

Tesařová musela vzhledem k volbě svého tématu kráčet cestou, na níž se obě roviny prolínají. Pracuje proto vesměs metodou hledání paralel a analogických konceptů mezi Lévinasovými filozofickými spisy, judaiky a pramennými texty (1. Mojžíšova a její talmudické komentáře). Autorka si je vědoma, že tento přístup může být podroben další problematizaci, avšak přínos zde dle mého soudu převažuje nad rizikem. Každý, kdo Lévinase poctivě studuje, musí intuitivně tíhnout alespoň k nejasnému a neověřenému tušení, že jeho originální filozofické koncepce a pojmy jsou napájeny ze zdrojů starozákonní a talmudické moudrosti. Hlavní přínos předkládané práce spatřuji zaprvé v tom, že autorce se tuto tezi podařilo projasnit a vykázat na konkrétních a masivních fenoménech pocházejících z kontextu „příběhu o stvoření“, a zadruhé se při tom jaksi mimochodem také ukázalo, jak zásadní roli hrají právě úvahy spojené s „příběhem o stvoření“ v Lévinasově filosofii jakožto celku. Z analogií mezi Lévinasovou filosofii a starozákonní teologií stvoření se autorka zaměřuje na čtyři nosné momenty: bytí před stvořením, pojem nekonečna v kontextu stvoření, stvoření „z ničeho“ a stvoření („zbudování“) ženy, které pojednává v samostatných kapitolách bohatě opatřených exkurzy, v nichž pracuje také s hebrejskou etymologií hlavních pojmů – jak správně, si nedovolím hodnotit a nechám to na laskavém posouzení oponentovi práce panu doc. Benešovi.

V kontextu kvalifikačních prací o Lévinasovi patří práce Tesařové k nadprůměrným, a to nejen svým rozsahem (celkem cca 140 stran!). Nejde jen o „převyprávění“ Lévinase, jak můžeme stále často vidět (a k tomu nezřídka ještě také „špatné“ převyprávění!). Rozdíl zde spočívá jednak ve znalosti sekundární literatury, díky níž se autorce daří korigovat některé obvyklé simplifikace, a jednak v práci s primárními zdroji, která suchým a mnohokrát opakovaným filosofickým pojmům dodávají živost a hloubku a uvádí je do nových a inspirativních souvislostí.

Očekávatelně a lidsky zcela pochopitelně potkalo autorku také to, co s čím se potýká mnoho podobných prvopočinů: za(u)jetí myšlením jedné osobnosti vede po formální stránce k částečnému přejímání jejích jazykových struktur (čímž vznikají místy formulační kostrbatosti, i když je práce jinak psána kultivovaným jazykem), po stránce věcné pak k fascinaci přecházející až v kazatelské nadšení, která jen neochotně nechává zaznít i kritický tón či polemiku, a soustředí se tak vlastně nechtěně a neuvědoměle zejména na „prokazování“ myšlenkové koherence a „geniality“ sledovaného autora. Tón celé práce pak vyznívá poněkud apologeticky. Tomu částečně nahrává i volba sekundární literatury, pocházející vesměs ze stejné literární a myšlenkové rodiny a „příbuzenství“, jež vlastně tvoří určitý homogenní „myšlenkový svět“, který jen velmi nerad vystupuje za své předem vytýčené hranice. Může proto snadno docházet k jakémusi „včítání“ jednoho textu do druhého, v němž se pak intence samotného autora částečně „rozpije“ a ztratí své specifické kontury. Uvedené však těžko brát jako závažnou výtku k práci, která je analytického charakteru, zaměřuje se na sledování nosného problému v kontextu díla vybraného myslitele a autorka v ní v míře více než uspokojivě prokazuje znalost literatury, schopnost s ní pracovat a excerpovat ji a věcně správně uchopit myšlení zpracovávané osobnosti – ponechávám zde výše řečené proto především jako poznámku z mého pohledu důležitou pro autorčin další myšlenkový vývoj. Jakožto diplomová práce je předložený text zcela uspokojivý.

Navrhuji hodnocení výborně (1), k rozpravě u obhajoby navrhuji otázku, proč se nemáme nechat „pohltnout“ jedním filosofem, i kdyby to byl Lévinas 😊.